

Böszörményi István:

**Egy felvidéki református lelkész életrajza történelmi háttérrel.
110 éve született Böszörményi László, aki 50 évig volt Losonc lelkipásztora**

Böszörményi László 1905. január 19-én született Ungmogyoróson. Anyai ágon rokona volt a Sárospataki Református Kollégium jótevőinek, Pálóczi Horváth Máriának és Simonnak. Apja gazdálkodó kisnemes volt. Szülőfaluja református iskolájában tanulta a betűvetést, majd 1916-ban ösztöndíjas pataki diák lett. Mikor a trianoni határok lehetetlenné tették a nagymúltú intézmény látogatását, az „Užhorodi Állami Gimnáziumban” folytatta tanulmányait. 1924-ben érettségizett, s az Olmützben letöltött kötelező katonai szolgálata után, beiratkozott a prágai Károly Egyetem jogi karára, ahol hat szemesztert hallgatott. 1927–1934 között Dr. Sutka István ügyvéd, nagykaposi irodájában dolgozott gyakornokként. Szíve azonban egyre inkább a lelkipásztori hivatás felé húzott. 1934-ben, egész életét meghatározó levelet írt Csehszlovákia egyetlen magyar tanítási nyelvű főiskolája, a losonci Református Theológiai Seminárium igazgatójának, Sörös Bélának, melyben felvételét kérte, arra hivatkozva, hogy „lelkészként szolgálhatja legjobban nemzete és vallása ügyét”. A csatolt lelkészi ajánlásában, Juhász Imre, akkori nagykaposi beszolgáló lelkész így jellemezte őt: „Ifjú testvérünk magát erkölcsi tekintetben mindig kifogástalanul viselte, tisztelettudó, szerény, komoly és munkás élete elismerést, megbecsülést és tiszteletet nyert mindenütt. Mint jó előadó, kellemes orgánumú, nagy gyakorlatú szavaló, egyházi belmisszióm egyik értékes munkása volt ... nyugodt lelkiismerettel ajánlhatom őt a lelkészi pályára”.

Böszörményi László 29 évesen, 1934 szeptemberében lett losonci teológus. 1938 júniusában szerzett abszolutóriumot, majd szeptember 22-én tette le első lelkészképesítő vizsgáját. A bizonyítványt a lelkészképesítő bizottság lelkészi, illetve világi elnökeként Sörös Béla püspök, illetve Szilassy Béla főgondnok írta alá. A „Dunáninnen Református Egyházkerület Püspöki Hivatala” szlovák-magyar nyelvű körbélyegző alatt a képesítő bizottság tagjaiként az alábbiak aláírása is szerepel a bizonyítványon: Tornallyai Zoltán (egyházmegyei főgondnok), Dr. Agyagási Sándor, Nagy József, Varga Imre, Narancsik Imre és Tunyogi Csapó András (előadók). A bizonyítvány fejléceként a „REF. THEOL. SEMINARIUM Lučenec, Losoncz” körbélyegző lenyomata látható.

Böszörményi László tehetsége, szorgalma, szervező képessége, ügyvédi irodában szerzett tapasztalatai felkeltették Sörös Béla igazgató figyelmét. Már teológusként igénybe vette szolgálatait, s tanulmányai befejezése után pedig ott tartotta maga mellett a püspöki hivatalban, egyházkerületi segédlelkészként, illetve püspöki titkárként. Sörös püspök 1939. október 2-án bekövetkezett halála után, a Barsi Református Egyházmegye esperese a losonci I. lelkipásztori állás helyettesítésével bízta meg, mivel neki volt a legnagyobb áttekintése az egyház ügyei fölött. 1940-től rendszerint ő vezette a losonci egyháztanács üléseit és írta jegyzőkönyveit. Már ebben az időben is támasza volt Sörös Béla özvegyének és három árvájának.

1940. szeptember 4-én, Pápán, Böszörményi László megfelelt a második lelkészképesítő vizsgálatnak és a Dunántúli Ref. Egyházkerület lelkészképesítő bizottsága lelkészi szolgálatra megválaszthatónak nyilvánította. 1941. április 26-án a Kövy Árpád első lelkésszé történt megválasztásával megürült második lelkészi állásra a Losonci Református Egyházközség vá-

lasztói gyülekezete egyhangúlag Böszörményi Lászlót – akkor éppen Szokolyán szolgáló helyettes lelkészt – választotta meg. Jelölésére az egyháztanácsban Dr. Szilassy Béla főgondnok tett javaslatot.

Állását 1941. május 16-án foglalta el, miután a Drégelypalánki Református Egyházmegye esperese kiadta az engedélyt. Ünnepélyes beiktatása – Kövy Árpáddal együtt – 1941. július 6-án volt a losonci református templomban. Dr. Deil Jenő, egyházgondnok Böszörményi László „lángoló harcos szeretettel megkezdett munkásságában ígéretet látott az egyház jövőjére nézve, hogy ez az igyekezet, a mindenre kiterjedő gondoskodás, mellyel a pásztor nélkül maradt nyáj ügyes bajos dolgait rendezni igyekezett, szellemi adottsága, a hívekkel szemben tanúsított megértő szeretete, annyira kedvelté tették egyházunk tagjai előtt, hogy az ő választásakor öbenne összpontosult mindannyiunk bizalma.”

A Dunántúli Ref. Egyházkerület 1941. november 12-én Pápán tartott közgyűlése 4900/1941 sz. oklevele kinyilvánította, hogy „tiszteletes Böszörményi László atyánkfiát, akit a losonci szent gyülekezet anyaszentegyházunk törvényei szerint lelkipásztorává választotta, a lelkipásztori hivatalra alkalmasnak találtuk, miért is őt lelkipásztori hivatalában az Isten ígéjének tiszta hirdetésére, a sacramentumok kiszolgáltatására s a lelkipásztori egyéb teendőknek ... végzésére ünnepélyesen és nyilvánosan felhatalmazzuk ... az apostoloktól eredő szertartás szerint egyházkerületünk előljárói kezüknek fejére tételével ... Istenek kegyelmébe ajánlották, a lelkipásztorok társaságába ünnepélyesen bevesszük, az Úr Jézus szolgáljának ismerjük”.

Böszörményi László már teológusként is népszerű közéleti ember volt. Részt vett a hagyományos ifjúsági találkozók szervezésében. 1939-ben szervezője volt a Keresztyén Ifjúsági Egyesület (KIE) V. „nemzeti konferenciájának”, melyet augusztus 12-15. között tartottak Losoncon. Gyakran szerepelt a Református Nőegylet és Leánykör rendezvényein, versmondóként, rendezőként egyaránt. Az 1941/42-es tanévtől a hajdan nevezetes losonci református gimnázium, ill. líceum hagyományait felvállaló Kármán József Magyar Királyi Állami Gimnáziumban hitoktatóként is tevékenykedett.

1941. augusztus 31-én szolgatársa, Kövy Árpád eskette össze Paukovits Ilonával. Házaságukból két gyermek született.

A háborús években számos losonci zsidó polgárt, esetenként egész családot keresztelt meg, illetve confirmált. Az 1943-as konfirmandusok közül Heksch (Hidasi) József a munkaszolgálatba is magával vitte a Böszörményi Lászlótól kapott, aláírt Bibliát, és azt ma is őrzi... 1938-1945 között 52 zsidó személyt vett fel tagjai közé a Losonci Református Egyházközség...

Az 1945-ös év olyan, minden területre kiterjedő megrázkódtatásokat hozott a losonci református gyülekezetre, amely csak az 1849. augusztusi orosz pusztítással mérhető össze.

1945. szeptember 2-án a presbitérium elfogadta Dr. Deil Jenő gondnok indítványát, hogy az összes lelkészi teendők végzésével Böszörményi László bízassék meg. Ettől kezdve – a losonci református sziget történetének legnehezebb éveiben, a nacionalizmus és kommunizmus kettős szorításában – Böszörményi László haláláig egyedüli lelkésze, mindenese, „Muszáj Herkulese” volt nemcsak a losonci gyülekezetnek, de a füleki leányegyháznak és a zólyomi, ill. besztercebányai missziói gyülekezeteknek is. Hitből fakadó erővel végezte a lelki gondozást és vívta a hatóságokkal szembeni szélmalomharcot. Oly korban nehezedett vállára a nagymúltú egyház vezetése, átmentése, amikor az újraalakult Csehszlovákiában elszabadult a nacionalizmus, amikor a járási nemzeti bizottság „konfiskációs komissziója” (konfiškačná

komisia v sídle ONV v Lučenci) a 104/1945 jelzetű, „beneši dekrétum” néven elhíresült rendelet alapján, a losonci református egyházat olyan közösséggé nyilvánította, amelynek előljárósága „tudatosan és aktívan szolgálta az ellenséges háború vezetését és a fasiszta célokat”, és ezért 1945. március 1-i – tehát visszamenőleges hatállyal – elkobozta mezőgazdasági birtokait. A tulajdonlapon, amelyre rávezették, hogy „egészében elkoboztatik” (konfiškované v celosti) azonban nemcsak földek, rétek szerepeltek, hanem a templom, az iskola, a paplak és temető is!

A háborús események, kényszerű elmenekülés, kényszerített eltávozás – kitelepítés és lakosságcsere következtében felére apadt az egyháztagok száma. A losonci, de az egyetemes egyház nagy támasza Szilassy Béla főgondnok, még 1944 őszén menekülni kényszerült. Kövy Árpád első lelkészt 1945 augusztusában az elsők között üzték el Losoncra. Böszörményi László és családja is rajta volt a „listán”, s csak a „véletlenek közrejátszásának” köszönhetette maradását. A templom, a parókia a lelkészi hivatallal, a tanácsteremmel és könyvtárral a bombázás és a szovjet ostrom következtében súlyosan károsodott. Gyakorlatilag elpusztult az egyház könyv- és levéltára és a lelkészlak berendezése is. A 104/1945 sz. törvényerejű rendelet alapján a losonci ref. egyház XVII. – XVIII. századi alapítványokon nyugvó anyagi alapját képező minden ingatlanját konfiskálták. Böszörményi László éveken át ostromolta a hatóságokat, hogy legalább a nem mezőgazdasági ingatlanok mentesüljenek az elkobzás alól. Nem rajta múlt, hogy a fellebbezések, kérvények pusztába kiáltott szavak maradtak. Sikerült viszont összetartani a megrendült gyülekezetet, sikerült fenntartani az egyház jogfolytonosságát. Sikerült a használhatatlanná vált templom helyett új lelki otthont, imaházat kialakítani a volt I. lelkészlakásból, amely azóta is az istentiszteletek és a gyülekezeti élet helye a losonci reformátusok számára.

Böszörményi László részt vett a csehszlovákiai Egyetemes Református Egyház újrászervezését végző bizottság munkájában. Az 1950-es években a Barsi Református Egyházmege (Losonc akkor oda tartozott) jegyzője volt, utóbb pedig a Gömöri Református Egyházmege tanácsbírói tisztét töltötte be.

1939 és 1989 között 309 gyermeket keresztelt meg, 98 párt adott össze, és 401 személyt temetett el. Az általa írt 1944-es választói névjegyzékben 368 név szerepelt, az 1988-as év végén már csupán 90 egyháztagot tudott számba venni...

Böszörményi László a nyugdíjkorhatáron túl is, fogyó testi, de lankadatlan lelki erővel, hűséggel, lelkiismeretesen gyakorolta hivatását. 1985. január 20-án, az istentisztelet után, 80. születésnapja alkalmából köszöntötte őt szeretett gyülekezete, melynek nevében főtiszteletű özv. Sörös Béláné emlékeztetett arra, hogy „Böszörményi László, mint fiatal teológusjelölt, népe és egyháza szolgálatát vállalta fel, mint Ézsaiás próféta meghallotta az Úr szavát: „Kit küldjek el?” és ő is azt mondta „Imhol vagyok én, küldj el engemet!” (Ézs 6,8). Sörös püspök özvegye Böszörményi László pályafutásának tanújaként mondta, hogy „az itteni lelkészi szolgálatában beteljesült ígérete, fogadalma, mert igehirdetésével ápolta nevelte, erősítette a mi lelkünket, mikor vasárnapról vasárnapra és a bibliaórákon is hallatta velünk tiszta szép anyanyelvünkön Isten igéjét és üzenetét. Úgy érzem, hogy ugyanakkor nevelte a mi hazafias érzésünket is, és a kisebbségben élőknek lelkét, ezért adok hálát először is Istennek, de megköszönjük nagytiszteletű úrnak is, aki sokszor nehéz helyzetben betegen is szolgált nekünk – a jó Isten áldja meg érte ... engedje meg, hogy még soká szólhasson közöttünk...”

Négy év adatott még neki arra, hogy szolgálhassa Istent, s az Úr losonci és füleki híveit. 1989. február 19-én, vasárnap, szívroham következtében halt meg. Február 24-én helyezték örök nyugalomra elődei, Illyés Lajos és Sörös Béla mellé a losonci református temetőben. Akkor kondult meg utoljára a losonci református templom tornyának harangja...

A temetési szertartást főtiszteletű Mikó Jenő püspök és nagytiszteletű Varga Gyula esperes végezte, a gyászjelentésén is olvasható Mt 24,13 ige alapján: „aki végig megmarad, az idvezül”.

A hetven évvel ezelőtti áldatlan állapotokat, a hontalanság, jogfosztottság kezdetének idejét jól tükrözi Böszörményi Lászlónak a barsi egyházmegye espereséhez 1945. november 8-án írt levele: *„Amint méltóztatik tudni, itt Losoncon eddig ketten voltunk lelkészek. Azért írom, hogy voltunk, mivel lelkészársamat Kövy Árpádot a hatóságok f.év. augusztus hó 3-án kiutasították a köztársaság területéről. A kiutasítás pár óra alatt történt, s utána lakását, ahol a lelkészi hivatal is volt, lezárták és katonasággal őriztették. Senkit oda be nem engedtek. Azonnal kérvénnyel fordultunk a Náródný Výborhoz, hogy az ott lévő egyházi tulajdont képező dolgokat, anyakönyveket, iratokat stb. adják ki. Sajnos azonban kérvényünkre hosszú hetekig választ sem kaptunk. Mikor végre sok idő múlva kijártuk, hogy bemehessünk a lelkészi hivatalba, azt teljesen feldúlva találtuk, mert az odarendelt katonaság időközben elment és ismeretlen tettesek az egész irodát és lakást felhányták. Úgy kellett hosszú keresgélés után előkotorásznom a megmaradt iratokat. Így akadtam rá Nagytiszteletű Úr körlevelére is, s ez az oka, hogy az abban kért hadikár bejelentést nem küldöttem be.*

Kár sajnos van elég. Templomunk annyira megrongálódott, hogy még a mai napig sem tudjuk használni. Ablaka egy sincs, kupolája ágyúgolyó találat következtében beszakadt. Az orgona tönkre ment. A tetőzet is teljesen megrongálódott, de azt a nyár folyamán Isten segítségével közadakozásból kijavíttattuk. A parochia bombázás következtében majdnem teljesen lakhatatlanná vált. Egy kis udvari szoba, cselédszoba és a konyha, ahol Kövyék laktak használható csak. A károkat hatósági felhívásra szakértőkkel megállapíttattuk és jelentettük a városi hatóságnál. A kárbecslés másodpéldánya, melyet Ntű. Esperes Úrnak fogok elküldeni, gondnokunknál, Dr. Deil Jenő bankigazgató úrnál van, aki elutazott, de mihelyt megjön, azonnal elküldöm a kért fényképekkel együtt, ha ugyan sikerül csináltatni, mert anyagihiány miatt az is nehézségekbe ütközik. ... Végül egy egyházunkat existenciálisan érintő ügyben kérem Nagytiszteletű Esperes Úr szíves közbenjárását, illetve tanácsát. Amint talán méltóztatik is tudni, egyházunknak kb. 700 kat. holdat kitevő ingatlana van. Ennek egy részét, kb. 400 holdat református telepesek bírnak kisbérletbe. A többi 300 holdat pedig Dr. Szilassy Béla volt főgondnokunk bérelte, aki azonban az elmúlt év végén családjával együtt elmenekült, s azóta sem tért vissza. Tavasszal az Okr. Náródný Výbor, hogy a gazdátlanul maradt földek parlagon ne maradjanak, megkérdezésünk nélkül kisbérletekbe adta ki ... olyan feltétel mellett, hogy a bérlők kötelesek az egyháznak bizonyos megállapított bért fizetni. F. év nyarán ügyszünk, Dr. Nagy Zoltán útján kéréssel fordultunk az Okr. Nár. Výbor mezőgazdasági osztályához és kértük, hogy a bér behajtása miatt a bérlők neveit velünk közöljék. Először kedvező választ kaptunk, de amikor ügyvédünk megjelent az illető hivatalban a bérlők névjegyzékének átvétele végett, a mellékelt írásbeli értesítést kapta, amely szerint nincs jogunk a bér felvételére, miután a hivatkozott rendelet szerint jogi személyek ingatlanai is elkobzás alá esnek és az egyház ingatlanaira a helyi náródný výbor elkobzási javaslatot adott be. Ez vonatkozik nem csak a Szilassy Béla által bérelt földekre, de az egész birtokra, ugyanis a

telepeseket is ki akarják a bérletből tenni. Beszerzett információk szerint azonban az elkobzás egyházi ingatlanokra nem vonatkozik, miért is arra kérem tisztelettel Nagytiszteletű Uramat, hogy amennyiben módjában áll, szíveskedjék hivatalos úton odahatni, hogy az elkobzási javaslat még idejekorán elutasíttassék és a birtok rendelkezésünkre bocsáttassék, s az elmaradt bért is felvehessük. Amennyiben Esperes Uramnak nem állana módjában ez ügyben lépéseket tenni, tisztelettel kérem szíves tanácsát, hogy mitévők legyünk”.

Mint arról fentebb már volt szó, a „konfiskációs komisszió” 1946. július 20-án, viszszaemelőleges hatállyal „törvényesen” is elkobozta az egyházi ingatlanokat, melyeknek csupán töredékét sikerült az 1989-es rendszerváltást követően visszaszerezni. A templom és iskola – a hajdani gimnázium épülete – viszont csak a XXI. században került ismét a losonci református egyház tulajdonába. A levélben említett, Nagydobronyból származó telepeseket nemcsak a bérletből, de az országból is kitették. Nem szülőföldjükre, Kárpátaljára, hanem Magyarországra lettek kitelepítve. A református egyházat századokon át anyagilag és erkölcsileg támogató szilasi és pilisi Szilassy család utolsó képviselője, Dr. Szilassy Béla főgondnok sohasem tért vissza Losoncra, az Amerikai Egyesült Államokban halt meg 1962-ben.

A XVII. - XVIII. században magyar és református többségű Losoncon, Ráday Pál és Kármán József városában, Csehszlovákia első és egyetlen magyar nyelvű főiskolájának helyszínén a magukat magyarnak, azon belül reformátusnak vallók száma 70 éve feltartóztathatatlannal csökken...

Jékely Zoltán szívbemarkoló verssorait a marosszentimrei templom ihlette, de Losoncon is érvényesek:

„Tizen vagyunk: ez a gyülekezet,
a tizenegyedik maga a pap,
... tizenkettedikünk maga az Úr.
Így énekelünk mi, pár megmaradt.
- azt bünteti kit szeret az Úr –
s velünk dalolnak a padló alatt
kiket kiirtott az idő gazul.”